

KẾ SÁCH TRỊ BÌNH CỦA ÔNG LƯƠNG ĐẮC BẰNG

*

Tả thị-lang Lương Đắc Bằng dâng lên vua Lê Tương-dục mười bốn điều về việc trị bình như sau:

“Thần thường nghe: Thánh-vương đời xưa không cho là thiên hạ đã bình trị mà quên lòng răn ngừa; hiền thần thuở trước không lấy việc vua là thánh mà nhạt lòng khuyên can. Vì thế, thời Ngu Thuấn đã thịnh trị mà Bá Ích còn bày mưu khuyên vua: chớ ham nhàn rỗi, chớ dám vui chơi, không trễ không lười, hãy sợ hãi như nguy vong sắp đến. Vua Thuấn nghe lời mà răn ngừa những việc đáng răn, do đó đã nên bậc đại-thánh. Đời Hán Văn-đế* đã giàu thịnh rồi mà Giả Nghị* còn dâng kế sách nói: Để lửa gần củi, đang chảy nước mắt, đáng nên thương khóc, lo ngại như họa loạn đã thành. Văn-đế nghe lời mà lo nghĩ việc đáng lo, do đó đã nên bậc vua hiền. Bởi vì kẻ bề tôi dâng lời nói, nếu không khẩn khoản không thống thiết thì vua không nghe lời can sáng suốt; vua nghe lời nói mà không tiếp nhận không khoan dung thì không mở đường cho bề tôi dâng lời can gián.

Nay Bệ-hạ khoan nhân rộng lượng, không thích giết người, nổi nghiệp Cao-tổ*, cứu giúp sinh mệnh cho muôn dân: người trong nước khỏi nạn treo ngược, ai cũng vượn cổ kiễng chân, trông mong nền chính trị mới được ban hành, vui mừng cảnh thái bình thịnh trị.

Thế mà từ khi Bệ-hạ lên ngôi đến giờ, trong nước hòa khí chưa đều, chiến tranh chưa dứt, triều cương chưa sắp đặt, việc quân chưa sửa sang. Tai dị thường hiện ra, sợ rằng đạo trời chưa thuận; núi đá sụp đổ, sợ rằng đạo đất chưa yên; kẻ gian phi lén phát, kẻ nghịch tặc manh lòng, sợ rằng đạo người chưa ổn. Quan trong triều biết mà không nói, tự lo cho mình được rồi, còn lo cho nước thì sao?

Thần là người bề tôi cũ*, nghĩa đối với nước phải cùng vui buồn, tuy hiện còn trong lúc sô gai, tang trở chưa hết, mà Bệ-hạ lấy nghĩa nước đoạt tình nhà*, cho làm chức thị tụng, có ý muốn thần bàn luận mưu kế để bỏ ích cho thiên hạ, giúp đỡ nền thái bình. Nếu thần không nói, chỉ biết a dua hèn kém theo người khác dựa dẫm hưởng lộc nước, thì đạo trung hiếu của người làm tôi đôi đường đều thiếu cả, lấy gì báo đền ơn Bệ-hạ, làm tròn được chức vụ của kẻ làm tôi?

Thần mỗi khi nghĩ đến thời sự thì suốt đêm không ngủ, đến bữa không ăn, lòng trung thành báo đáp không lúc nào quên. Kính xin bày tỏ mười bốn kế sách về việc trị bình tâu lên như sau:

1. Chăm răn ngừa để dẹp tai biến.
2. Dốc đạo hiếu để khuyên trung hậu.
3. Xa thanh sắc để gốc lòng được chính tâm vững vàng.
4. Đuổi bỏ kẻ tà nịnh để mọi nguồn việc được trong sạch.
5. Dè dặt việc ban quan tước để cẩn thận việc khuyên răn.
6. Công bằng tuyển bổ để đường làm quan thanh khiết.
7. Tiết giảm việc chi dụng để khuyên thói kiệm phác.
8. Nêu khen tiết nghĩa để trọng đạo cương thường.
9. Cấm hối lộ để trừ bỏ thói gian tham.

10. Sửa sang võ bị để thể nước được vững vàng.
11. Kén chọn người làm gián quan để gây phấn khởi cho người dám nói.
12. Khoan giảm việc phục dịch, thuế má để thỏa tình mong đợi của dân.
13. Hiệu lệnh phải dứt khoát để gây tin tưởng và thống nhất tâm trí bốn phương.
14. Cẩn thận thực thi pháp độ để mở đường thịnh trị đời thái bình.

Các sách lược trên xin Bệ-hạ xét đến. Thần lại nghe cổ ngữ có câu: Lời nói của kẻ kiếm củi, thánh nhân cũng có khi chọn lấy. *Kinh Thư* nói rằng: Biết được không khó, làm được mới khó. Thần xin Bệ-hạ chớ cho lời nói của thần là viên vông mà chọn lựa để thi hành, răn những điều đáng răn, lo những việc đáng lo, may ra đạo trời có thể thuận được, đạo đất có thể yên được, đạo người có thể ổn được, thái bình có thể đến được.”

Chú thích –

Bá Ích: bầy tôi giúp vua Ngu Thuấn (2255 – 2205 trước tây-lịch) bên Tàu.

Hán Văn-đế: 179 – 157 trước tây-lịch, con vua Hán Cao-tổ.

Giả Nghị: đại-phu triều Hán Văn-đế, làm bài *Trị an sách tỵ* dâng vua Hán, có đoạn như sau: “Những kẻ dâng ý kiến lên Bệ-hạ đều bảo thiên hạ đã yên đã trị, riêng thần thì cho rằng chưa. Bảo rằng yên và trị rồi, nếu không phải ngu thì cũng là nịnh, đều không tôn trọng sự thực, không hiểu rõ cái thế trị loạn. Đặt lửa ở dưới đồng củi, rồi nằm lên trên củi, lửa chưa kịp bén mà bảo rằng yên; cái thế ngày nay có khác gì đâu.”

Cao-tổ: Lê Thái-tổ Cao-hoàng-đế (1428 – 1433)

Thần là người bề tôi cũ: Ông Lương Đắc Bằng đỗ đệ-nhất giáp tiến-sĩ cập-đệ dưới triều vua Lê Hiến-tông (1497 – 1504), được bổ làm Tả thị-lang bộ Lễ, nhận chức thi-độc viện Hàn-lâm, coi việc ở viện. Dưới triều vua Lê Tương-dực, ông được bổ làm Tả thị-lang bộ Lại.

Lấy nghĩa nước đoạt tình nhà: *Kinh Lễ* có chép: người hiếu tử đang lúc có tang ba năm, mệnh vua không đến cửa, nghĩa là người con trong lúc để tang cha mẹ thì nhà vua không bắt ép ra làm quan. Thế là không nỡ đoạt tình con người ta vậy.

Ngô Thị Quý Linh sưu tầm

(*Sử Xanh Lưu Truyen*, Ý Linh xuất bản, Hoa-Kỳ, 1991)